

Tunnekasvatusta hevosen avulla

Perttunen, Sara

2011 Laurea Hyvinkää

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU

Laurea Hyvinkää

TUNNEKASVATUSTA HEVOSEN AVULLA

Sara Perttunen
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2011

Perttunen, Sara

Tunnekasvatusta hevosen avulla

Vuosi 2011 Sivumäärä 34+5

Opinnäytetyössäni tarkastelen kolmen huostaan otetun nuoren kertomuksia hevosen avulla tapahtuvasta tunnekasvatuksesta eli EASEL®:sta (equine assisted social emotional learning). Jokainen nuori on tehnyt EASEL® -harjoituksia koulutetun ohjaajan kanssa viime vuosien aikana. Tutkimustani varten kokosin nuorten tarinoita, heidän omin sanoin kertomina. Keskeistä tutkimuksessani oli myös se, mitä on kuntouttava hevostoiminta.

Opinnäytetyöni aineisto on koottu haastattelemalla. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluinä ja tallensin ne nauhurilla. Tämän jälkeen analysoin teksteistä asioita, jotka koin tärkeäksi tutkimuksen kannalta. Lopuksi kokosin nuorten kertomuksista yhden tarinan, jossa jokaisen nuoren kertomukset pääsivät esiin.

Teoriaosuus koostui kuntouttavasta hevostoiminnasta, EASEL® -koulutuksesta ja narratiivisuudesta. Kuntouttava hevostoiminta käsitteenä kattaa hevosen avulla tai kanssa tapahtuvan ammatillisen kuntoutuksen ja toiminnan.

Tutkimustuloksena oli, että nuorten tarinoista tuli esiin EASEL® -toiminnan tavoitteena olevia asioita, kuten omien ja muiden tunteiden huomioonottamista. Kaikilla nuorilla oli myös jäänyt positiivinen kuva toiminnasta kokonaisuudessaan. Kuitenkaan tarkoitus ei ollut tutkia EASEL® -toiminnan tehokkuutta ja hyödyllisyyttä, vaan antaa nuorten kertoa siitä ajatuksiaan ja tarinoita.

Asiasanat: tunnekasvatus, kuntouttava hevostoiminta, eläinavusteinen terapia, narratiivisuus

Perttunen, Sara

Equine assisted social emotional learning with horses

Year 2011 Pages 34+5

The purpose of this thesis was to examine narration of experiential social emotional learning, called EASEL® (equine assisted social emotional learning). Three custody teenagers took part in this study and all of them had done EASEL®- practise with educated instructors over the last few years. The data of this research consists of the three stories they produced. Essential for this research was also to study what social rehabilitation with horses consists of.

The data was collected by interviewing one teenager at a time. I recorded these interviews and analysed the data which I felt was important for this research. Finally I rewrote one story, where all their stories where combined.

The theoretical part of this thesis consisted of rehabilitation with horses, EASEL® -education and narrative. Rehabilitation with horses as a term covers work with the help of horses in occupational rehabilitation and activity.

The results showed that the teenagers' stories had the same ambitions as EASEL® -work had, such as observing one's own and the others emotions. All three teenagers said that they had a positive picture of this specific work. The purpose of this research was not to find out how effective and helpful EASEL® -work is. The point was to give space for teenagers to tell their stories with their own words.

Key words: experiential social emotional learning, social rehabilitation with horses, animal-assisted therapy, narrative

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA	7
3 KUNTOUTTAVA HEVOSTOIMINTA	9
3.1 Kuntouttavan hevostoiminnan lähtökohdat	9
3.2 Kuntouttava hevostoiminta lastensuojelussa	11
3.3 EASEL® -koulutus	12
3.4 EASEL®- harjoitukset	14
3.5 Aikaisemmat tutkimukset	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	17
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	17
4.2 Aineisto ja aineiston keruu	18
4.3 Kertomukset.....	20
4.4 Aineiston analyysi	22
4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	23
5 HEVOSTOIMINNAN MERKITYKSIÄ KERTOMUSTEN VALOSSA	25
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	30
LÄHTEET	33
LIITTEET	35
Liite 1: Lupakysely huoltajille	35
Liite 2: Lauman observointi	36
Liite 3: Pehmolelut	38

1 JOHDANTO

Lastensuojelussa käytetään eri menetelmiä lasten ja nuorten parissa työskentelyssä. Eläinavusteiset menetelmät ovat yksi keino tähän. Opinnäytetyössäni tarkastelen kolmen huostaan otetun nuoren kertomuksia hevosen avulla tapahtuvasta kokemuksellisesta tunnetaito-ohjauksesta eli EASEL®:sta, joka on lyhenne sanoista ”equine assisted social emotional learning”.

Opinnäytetyön tavoite ei ole osoittaa, miten hyödyllinen tai hyvä EASEL® -koulutus on, vaan opinnäytetyössäni kerron, miten nuoret ovat kyseisen työskentelyn kokeneet. Opinnäytetyöni aineistona on kolmen nuoren, kahden pojan ja yhden tytön haastattelut. Haastateltavien nimet on muutettu. Jokainen nuori on käynyt koulutetun EASEL® -ohjaajan kanssa harjoitukset läpi joko hiljattain tai muutamia vuosia sitten. Teen yhteistyötä Etelä-Suomessa sijaitsevan pienryhmäkodin kanssa, haastattelemani nuoret ovat tai ovat olleet sijoitettuna kyseiseen pienryhmäkotiin. Yksikössä toteutetaan nuorten kanssa tunnetaitokasvatusta hevosen avulla. Pienryhmäkodissa työskentelee kaksi EASEL®-koulutuksen saanutta työntekijää.

Olen itse ollut koko elämäni tekemisissä hevosten kanssa ja uskon siihen, että eläin ja nimenomaan hevonen pystyy antamaan uusia ulottuvuuksia, kun työskennellään lastensuojelun parissa. Omat kokemukseni myös vahvistavat sitä, että jollekin ihmisille hevonen voi olla suuri apu elämän vaikeuksien käsittelyyn.

Työskentelen itse nuorten parissa ja haaveissa on tulevaisuudessa perustaa nuorisokoti, jossa käytetään kuntouttavaa hevostoimintaa ja jonka ympäristössä olisi muitakin eläimiä. Saan tästä prosessista hyödyllistä tietoa tulevaisuutta varten, ja tarkoitus on myös kehittää omaa osaamistani ja saada aiheesta tietoa. Eläimen kanssa tapahtuva työskentely on Suomessa vielä melko uutta, mutta varmasti tulevaisuudessa sitä tulee olemaan enemmän.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Teen opinnäytetyöni Suomen Hippos ry:n toiveesta. Suomen Hippos ry on Suomen raviurheilun keskusjärjestö Espoossa. Hippoksen työntekijä ehdotti minulle kesällä 2009, että keskittyisin opinnäytetyössäni hevosen käytettävyyteen sosiaalialalla. Yhteyshenkilöni Hippoksessa oli ensin Helena Hyvämäki ja myöhemmin hänen sijaisensa Elina Hirvonen.

Suomen Hippos ry on suomalaisen raviurheilun ja hevoskasvatuksen valtakunnallinen keskusjärjestö. Keskusjärjestö on perustettu vuonna 1973, jolloin yhdistyivät raviurheilun keskusjärjestö Ravirengas ja Hevosjalostusliittojen keskusliitto. Suomen Hippoksen tärkeimpiin tehtäviin kuuluu pitää kantakirjaa ja rekisteriä kaikista maassamme kasvatettavista hevosroduista. Järjestön toimintaan kuuluu myös johtaa sekä valvoa Suomen ravikilpailutoimintaa. Lisäksi Suomen Hippos ry toteuttaa järjestö-, koulutus- ja julkaisutoimintaa. Raviveikkauspelit, eli toto-pelit, järjestää Hippoksen tytäryhtiö Fintoto Oy. (Suomen Hippos ry.)

Raviurheilu on Suomen Hippos ry:n näkyvin toimintamuoto. Raviurheilu on yksi Suomen suosituimmista urheilulajeista. Raveja seuraa vuosittain noin 800 000 katsojaa. Ratojen ulkopuolissa etäpelipisteissä, esimerkiksi pelikahviloissa katsojia on lähes 900 000. Raveja järjestetään vuosittain noin 560 ja niihin osallistuu yli 8000 hevosta sekä noin 3000 ohjastajaa. Suomessa on ammattivalmentajia noin 150. Raveja järjestetään Suomessa ympäri vuoden, vuoden jokaisena päivänä joulua lukuun ottamatta. Yhtenä päivänä niitä saattaa olla myös useammalla paikkakunnalla. Kilpailut vaihtelevat kansainvälisen tason suurtahtumista ja maakuntaratojen viikoittaisista kilpailuista aina pieniin jää- ja kyläraveihin. (Suomen Hippos ry. Raviurheilu.)

Suomen Hippoksen nuorisotoiminta on keskittynyt lähinnä raviurheilun pariin. Melkein jokaisella suuremmalla raviradalla toimii nuorisoravikerho, josta yleisesti käytetään nimeä ravinuoret. Kerhosta nuoret saavat tärkeää tietoa sekä oppia, ja tätä väylää pitkin on helpompi siirtyä raviurheilun pariin. (Suomen Hippos ry. Nuorisotoiminta.)

Raviurheilu on laji, joka tarjoaa toimintaa myös lapsille ja nuorille. Ravinuoret kokoontuvat yleensä oman paikkakuntansa ravipäivänä ja heillä saattaa olla esimerkiksi oma kerhohuone. Raveissa he saattavat palkita ”sympis” hevosia ja järjestää muuta toimintaa. Ravinuorilla on aina yksi tai useampi koulutettu tai raviurheilun tunteva ohjaaja. Ohjaajan ja ravinuorten aktiivisuuden mukaan saatetaan järjestää tapahtumia, leirejä, illanviettoja, koulutusta ja muita aktiviteetteja. Raviurheilun nuorisotoiminnan tavoitteena on luoda lapsille ja nuorille mahdollisuus ohjattuun raviurheilun harrastamiseen. Ravinuoret järjestävät usein myös omia tempauksia esimerkiksi suurkilpailuissa. Heillä on oma valtakunnallinen Kärryillä -lehti, jossa

on ravinuorten kirjoittamia juttuja ajankohtaisista aiheista ja kiinnostuksen kohteista. (Suomen Hippos ry. Nuorisotoiminta.)

Poniravitoiminta on tärkeä osa nuorisotyötä. Sen avulla lapset ja nuoret kasvavat raviurheilun haasteisiin ja saavat ohjattua opetusta. Poniravilähtöjä on Suomessa ajettu vasta 1990-luvun alusta lähtien. Vuonna 1998 ajettiin reilut 20 poniravilähtöä, kun lähtöjen kokonaismäärä vuonna 2008 oli 407. Poniravikorttikursseja järjestetään ympäri maata, ja poniraviharrastajien määrä kasvaa jatkuvasti. Toiminnassa on mukana niin tyttöjä kuin poikia. (Suomen Hippos ry. Nuorisotoiminta.)

On tärkeää, että lapsilla ja nuorilla on harrastuksia. Hevosharrastus opettaa vastuuntuntoa hevosesta huolehtimisen kautta ja opettaa toimimaan yhteistyössä ison eläimen kanssa. Hevosharrastusta voidaan toteuttaa monella eri tavalla, kuten esimerkiksi raviurheilun, ratsastuksen, hevosten hoitamisen, hevoskerhojen ja tallitöiden avulla. Jokaiselle löytyy jotain iästä ja sukupuolesta riippumatta.

Tutkimus on Hippokselle hyödyllinen, koska aihetta ei ole tutkittu vielä kovin paljon. Suomen Hippos ry toivoi, että saisi lisää tietoa hevosen käytöstä sosiaalialalla. Hevoset yhdistetään usein suoraan raviurheiluun tai ratsastukseen, ja tästä syystä Hippos toivoi tutkimuksen keskittyvän kuvaamaan hevosen muita ominaisuuksia ja sen hyötyjä esimerkiksi sosiaalialalla. Kuten jo aikaisemminkin tuli ilmi, Hippoksen toiminta keskittyy lähinnä hevoseen urheilijana ja järjestö halusi lisätietoa siitä, mihin muuhun hevonen sopii. Poniravitoiminta on hyvä esimerkki muusta Hippoksen toiminnasta, jossa toiminta voi olla omalla tavalla nuorten kehitystä ja kasvua tukevaa. Hevonen soveltuu moneen erilaiseen työhön ja tarkoitukseen aina ravurista tai ratsusta ystäväksi, auttajaksi tai tukijaksi elämän haasteellisissa tilanteissa.

3 KUNTOUTTAVA HEVOSTOIMINTA

Tutkimuksen avainkäsitteisiin kuuluu kuntouttava hevostoiminta ja sen käyttö sosiaalialalla. Menetelmiä on erilaisia ja muutamia niistä sivutaan tässä opinnäytetyössä, mutta keskityn käsittelemään EASEL®- koulutusta, joka liittyy oleellisesti tutkimukseeni. Koska Suomessa ei ole ammattimaisesti käytetty hevosia lastensuojelussa, hevosen käytölle ei ole vakiintunut yhtä nimikettä. Yleisesti on käytetty termiä ”kuntouttava hevostoiminta”, joka kattaa monenlaista hevosen avulla tai kanssa tapahtuvaa toimintaa. Käytän tutkimuksessani tästä syystä kyseistä termiä.

3.1 Kuntouttavan hevostoiminnan lähtökohdat

Ensimmäisenä ihmisen ja eläimen välisestä parantavasta vuorovaikutuksesta puhuivat lääkäri Konrad Lorenz ja lapsipsykologian uraurtaja Boris Levinson 1950- ja 1960- luvuilla. Levinson alkoi käyttää myös käsitettä lemmikkiterapia. Vaikka eläinterapia on noussut vasta viimeisillä vuosikymmenillä suurempaan suosioon, Hippokrates on julistanut jo satoja vuosia ennen ajanlaskun alkua kuinka ratsastus ylläpitää terveyttä. Myös roomalainen lääkäri Galeanos kehui sen edistävän terveyttä. (Pitkänen 2008, 12-15.)

Ajatukseen lemmikeistä terapeutteina suhtauduttiin aluksi epäilevästi ja välinpitämättömästi tiedeyhteisössä. Käytännön työssä ilmi tulleet myönteiset ajatukset kuitenkin muuttivat asenteita ja vähitellen eläinten terapiakäyttö lisääntyi. Lopulta 1980-luvulla eläinterapeuttisen ja -avusteisen toiminnan ammattimaistuminen vaikutti siihen, että sille kehitettiin oikeat termit. Nykyään erotellaan toisistaan eläinavusteinen terapia ja eläinavusteinen toiminta. Ensimmäinen on ammattilaisen (kuten ratsastusterapeutin) toimintaa, jossa hän käyttää eläintä apuna työssään tavoitteellisesti. Jälkimmäinen taas on vapaampaa, ihmisten hyvinvointia tukevaa työtä, johon ei tarvita ammattilaista. (Pitkänen 2008, 12.)

Eläinavusteisen terapian perustajana pidetään Boris Levinsonia. Vuonna 1970 hän esitti, että eläimillä voi olla vaikutus lapsen terveeseen kehitykseen. Levinson myös arveli, että eläimet voivat vaikuttaa positiivisesti tunne-elämältään häiriintyneisiin lapsiin. Eläimen merkitys voi olla lapselle tai nuorelle todella merkittävä, mikäli hän ei saa turvaa ja huolenpitoa omalta perheeltään. (Viialainen 2004, 33.)

Vaikka hevosavusteinen terapia on yksi yleinen eläinterapeuttisista suuntauksista, hevosen vaikutuksista ihmisen tunne-elämään on tutkittu vain vähän. Tietoa tulee kuitenkin lisää koko ajan ja tulevaisuudessa saadaan kattavia tutkimuksia hevosen terapeuttisesta vaikutuksesta. (Pitkänen 2008, 13.)

Suomessa harjoitetaan myös sosiaalipedagogista hevostoimintaa, joka tähtää erilaisista sosiaalisista ongelmista kärsivien nuorten sosiaalistamiseen. Tällaista voi olla esimerkiksi ongelmat koulunkäynnissä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta myös ehkäisee näitä ongelmia. (Pitkänen 2008, 16.)

Ratsastusterapia on tämän hetken eniten käytetty kuntoutusmuoto hevosen kanssa Suomessa. Suomeen se saapui 1970-luvulla ja ratsastusterapeutin tutkinto on ollut mahdollista suorittaa vuodesta 1988. Kymmenessä vuodessa ratsastusterapia on saavuttanut suosion, koska asiakkaat pitävät sitä erittäin hyödyllisenä. Monelle hevosen antamat terapeutitiset elämykset ovat tärkeämpiä ja vaikuttavampia kuin keskustelumuotoinen psykoterapia. Ratsastusterapiaa voidaan käyttää lähes kaikkien psyykkisten häiriöiden hoitamiseen. Suomessa ratsastusterapiasta on tullut kokonaisvaltainen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kuntoutusmuoto. (Pitkänen 2008, 14-15.)

Käytännössä ratsastusterapia voi tapahtua lukuisilla tavoilla. Asiakkaat saavat harvoin varsinaista ratsastuksen opetusta, eikä se ole toiminnan tavoite. Ratsastusterapia on kuntouttavaa toimintaa ja se on aina tavoitteellista, jotka asetetaan asiakkaan mukaan. Toiminta on kokonaisvaltaista kuntoutusta, jossa ihminen on mukana niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Ratsastusterapiassa keskitytään usein yleensä hoitamiseen, selässä istumiseen, liikkeisiin ja muuhun toimintaan. Fysioterapeuttista ratsastusterapiaa toteutetaan usein kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa. (Suomen ratsastusterapeutit ry. Ratsastusterapia.)

Hevoset ovat erityisen hyviä terapeuttisia ”välineitä”, koska niillä on äärimmäisen herkkä ruumiinkieli, rikas tunneviestintä ja kehittyneet sosiaaliset kyvyt. Hevonen on rehellinen ja suora, mutta lempeä ja rohkaiseva ja saattaa toimia peilinä ihmisen tunnemaailmalle. Hevonen on kehittynyt kyvyiltään tällaiseksi lajiominaisuuksiensa myötä. Hevosen on täytynyt luonnossa tarkkailla ympäristöä ja laumaeläimenä se on kehittynyt tarkkailemaan lajitovereidensa tunneviestejä. Terapiaeikäiseksi hevonen soveltuu myös siitä syystä, että se on luonnostaan erittäin kiinnostunut ympäristöstä ja muista lajeista. Myös ihminen on luonnostaan kiinnostunut muista eläimistä. Hevosessa ihmistä kiinnostaa koko, lämpö ja kauneus sekä se, että hevonen antaa kokemuksia, joita on vaikea pukea sanoiksi. (Pitkänen 2008, 18-19.)

Hevosen elekieli on selkeää, ja tarkkailemalla eläintä voi helposti tulkita hevosen tunnetilaa. Esimerkiksi seuraamalla korvien asentoa, pään ja jalkojen liikkeitä sekä liikkumista ja hännän heiluttamista voidaan tulkita, onko hevonen esimerkiksi levoton, rauhallinen, pelokas tai ärtynyt. Hevonen käyttää tunnetilan ilmaisussa myös ääntä, kuten hirnumista. Mitä enemmän hevosta alkaa tuntea, sitä helpompi sitä on tulkita. Hevosen kanssa on helppo harjoitella vuo-

rovaikutustaitoja, koska se on aina aito toisin kuin esimerkiksi ihmiset. (Kuoppa & Manner 2009, 33.)

Ihmisen ja eläimen tunnesidosta on selitetty vuorovaikutuksen välisellä puhtaudella. Ihmisen suhde toiseen ihmiseen on usein paljon monimutkaisempi. Ihmisten välisen vuorovaikutuksen monimutkaisuus tuottaa ihmisille stressiä ja ahdistusta. Ihmisten on usein vaikea hyväksyä toisia ja toisten tunteita. Eläin taas antaa mahdollisuuden kokea puhtaita ja yksinkertaisia tunteita, joihin ei sisälly pelkoa tulla torjutuksi vai väärinymmärretyksi. Vuorovaikutus eläimen kanssa voi saavuttaa yhteyden ihmisen aitoihin ja syvimpiin tunteisiin. Usein ihmiset uskaltavat ilmaista eläimille tunteita, joita eivät ehkä muuten ilmaisisi muiden ihmisten läsnä ollessa. (Pitkänen 2008, 13.)

3.2 Kuntouttava hevostoiminta lastensuojelussa

Lastensuojelun työkentällä on paljon mahdollisuuksia hevostoimintaan. Hevoset voivat olla harrastus tai työskentelypari kuntoutuksessa tai terapiassa. Ihminen ja hevonen saattavat näyttää ensisilmäyksellä mahdottomalta yhtälöltä. Monta sataa kiloa painavan hevosen ja heiveröisen kaksijalkaisen ihmisen yhteistyö vaikuttaa jopa mielikuvitukselliselta, toimimattomalta ja vaaralliselta ajatukselta. Hevosta ja ihmistä yhdistää kuitenkin sosiaalisuus ja siihen liittyvät emootiot. Yhteisön jäsenyyden tuottama mielihyvä, jälkeläisten hoivaaminen, perheyhteisön ja koko lauman välinen fyysinen ja psyykinen vuorovaikutus ja leikki kuuluvat niin ihmisen kuin hevosenkin elämään. Meille siis tuottavat iloa hyvin samankaltaiset asiat. Toisaalta tämän vuorovaikutuksen tarpeen tukahduttaminen aiheuttaa häiriökäyttäytymistä, surua ja ahdistusta. Hevonen ja ihminen kohtaavat toistensa maailmat myös puolustavina ja pelkäävinä olentoina. Pelko on hevoselle vielä oleellisempi oppimista ohjaava tunne kuin ihmisellä. (Pitkänen 2008, 97-98.) Hevoset pyrkivät luonnostaan tulkitsemaan ajatuksiamme ja tunteitamme ja ne lukevat taitavasti eleitämme ja huomaavat pienenkin epäröinnin (Bayley 2005, 6).

Hevosilla on herkkä ruumiinkieli, jonka vuoksi niitä pidetään erittäin hyvinä terapiaeläiminä. Hevonen jaksaa olla yhteydessä ihmisten kanssa väsymättä. Se ohjaa ja palkitsee käytöksellään vuorovaikutukseen hakeutuvaa ihmistä. Hevosen kosketus voi vastata turvallisuudentunnetta, jota ei muualta saa. Hevosen kanssa ei tarvita sanoja ja se hyväksyy ihmisen sellaisena kuin hän on. Joskus ihmisen on helpompi saada yhteys eläimeen kuin toiseen ihmiseen ja esimerkiksi uskaltaa kertoa tälle huolensa. Tämä taas voi auttaa ihmistä, koska ihminen pystyy puhumaan asiasta. (Pitkänen 2008, 18.)

Terapiaprosessissa ytimessä on hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus. Kun ihminen uskaltuu ilmaisemaan itseään rehellisesti ja toimivasti, hevonen palkitsee ihmisen heti. Yhteis-

työ muuttuu sujuvammaksi ja antoisammaksi. Hevoselle on annettu psyyken paranemisprosessissa neljä tehtävää: se on motivoija, aktivoija, toteuttaja ja vakauttaja. Ihminen voi oppia tunnistamaan esimerkiksi oman epävarmuutensa hevosen kanssa, mutta saattaa ylittää sen hoitoharjoituksissa ja hevosen kanssa työskennellessä. (Pitkänen 2008, 21-23.)

Onnistuessaan hevostoiminnalla voi olla elinikäiset positiiviset seuraukset, mutta myös haasteita on. Yksi suuri haaste on ihmisen pelko hevosta kohtaan. Pelkoa voi olla esimerkiksi siitä, ettei tunne itseään turvalliseksi hevosen seurassa eikä pysty luottamaan hevoseen, eikä ohjaajaan. Toisaalta pelko saattaa olla itsearvostukseen liittyvää. Pelko voi olla esimerkiksi se, ettei suorita tehtävää tarpeeksi hyvin tai ihminen kokee oman yrityksensä riittämättömäksi tai epäonnistuu. Pelkojen kanssa voi tulla toimeen ja ne voivat haihtua, kun hevoseen tutustuu, mutta joskus esimerkiksi lapsuudessa saatu järkyttävä kokemus voi estää luottamuksen syntyä. Toisaalta taas pelon voittaminen voi olla yksi suurimmista saavutuksista ja voidaan ottaa haasteena. (Pitkänen 2008, 120.)

Kaikki hevoset eivät sovi terapiahevosiksi. Hevosen täytyy olla joustava, herkkä ja sillä täytyy olla keskittymiskykyä, joten sen tulee olla myös tehtävään koulutettu kuten terapeutinkin. Ammatillaiset pystyvät kuitenkin valitsemaan oikean hevosen toimintaan ja pystyvät perustelemaan, miksi tietty hevonen on hyvä työskentelypari juuri sille asiakkaalle. Turvallisuus on ensisijaisen tärkeää toimiessa hevosen kanssa. (Suomen ratsastusterapeutit ry. Ratsastusterapia)

Ikävä kyllä rahan puute on yksi haaste lastensuojelutoiminnassa. Hevosen ylläpitäminen ja ohjaajien kouluttaminen on kallista yksikölle, joten usein siitä peritään eri maksu ja kunnat saattavat olla vastahakoisia maksamaan. Jos haluaa itse toteuttaa kuntouttavaa hevostoimintaa, siihen tarvitaan todella suuret tilat ja ammattitaitoiset työntekijät. Jo hevosten pitäminen itsessään vaatii suurta työtä ja rahaa, joten toteutuessaan siihen tarvitaan taitoa ja resursseja. Kuntouttava hevostoiminta on aika uutta, joten se ei ole saanut läpimurtoa sosiaalialalla. Toivon, että tulevaisuudessa kuntouttavaa hevostoimintaa käytetään sosiaalialalla enemmän, kun joka vuosi ammattitaitoisia ohjaajia koulutautuu lisää ja he vievät osaltaan osaamistaan eteenpäin ja ihmisten tietoisuuteen.

3.3 EASEL® -koulutus

Pienryhmäkodin kaksi työntekijää ovat käyneet EASEL® -koulutuksen, joka on kokemuksellisen tunnetaitovalmennuksen ohjaajakoulutus. Koulutus perustuu yhdysvaltalaisen Linda Kohanovin oppiin. Hänen mukaansa työskentely hevosen kanssa voi opettaa ihmisen kohtaamaan omat tunteensa ja kehittämään vuorovaikutustaitojaan. Kohanov on perustanut Epona Equestrian Servicen, kokemuksellisen valmennusyhtiön. (Pitkänen 2008, 45.)

Työmuoto on levinnyt vajaassa kymmenessä vuodessa eri puolille maailmaa. Oy Cavesson Ltd on vuonna 1994 perustettu vihtiläinen yritys, joka on Suomessa erikoistunut hevosavusteiseen tunnetaito- ja kokemusvalmennukseen ja kokemukselliseen oppimiseen. Mari Louhi-Lehtiö toimii vastaavana kouluttajana, ja hän on sertifioitu Epona-ohjaaja. Ensimmäinen EASEL® -kurssi käynnistyi vuonna 2005. (Pitkänen 2008, 45.)

”EASEL® -koulutus vastaa laajuudeltaan 30 opintopistettä ja kestää prosessikoulutuksena noin vuoden. Lähiopetuspäiviä on 18 ja ne ovat ns. työnohjauksellisia koulutuspäiviä, joissa sisältöä kohdennetaan osallistujien oman työn kehittämiseen ja kiinnostuksen kohteisiin. Lisäksi edellytetään kirjallisuuteen perehtymistä n. 1800 sivua ja etätehtäviä, harjoitustyö menetelmien soveltamisesta omassa asiakastyössä sekä kirjallista loppuraporttia, joka esitellään viimeisellä lähijaksolla. Eläintyöparin kanssa työskentelevät testataan ennen asiakasharjoitustyön aloittamista.

Kokemuksellisiin työpajoihin Savikossa otetaan pienryhmissä enintään 12 henkeä, jotta sisältö on mahdollista henkilökohtaistaa osallistujien tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Pienryhmien ohjaus on nk. työnohjauksellista koulutusta. Joitakin teoreettisia lähijaksoja varten pienryhmiä voidaan yhdistää.

Ohjaajakoulutuksen käyneillä on mahdollisuus jatkaa toisen vuoden kokonaisuudella, joka täydentää koulutuksen 60 op:n työnohjaaja - SEL Coach koulutukseksi erikoistumisalana kokemuksellinen tunnetaito- ja kokemusvalmennus.” (Oy Cavesson Ltd. Kokemuksellisen tunnetaito- ja kokemusvalmennuksen EASEL® sekä eläinavusteisen ohjauksen ja terapian AASEL® ohjaajakoulutus 30 op.)

Kokemuksellisessa tunnetaito- ja kokemusvalmennuksessa ei ole kyse terapiasta, mutta koska harjoitukset saattavat vaikuttaa asiakkaisiin todella voimakkaasti, ohjaajan on oltava ammattitaitoinen ja koko ajan tilanteen tasalla. Harjoitusten tarkoituksena on oppia tunnistamaan ja säätämään omia reaktioitaan. Ohjaajalla on oltava ammattitaito ohjata harjoituksia niin, että asiakkaan itsehallinta vahvistuu, hän voimaantuu harjoituksista ja saavuttaa tavoitteensa. (Kokemuksellisen tunnetaito- ja kokemusvalmennuksen EASEL® sekä eläinavusteisen ohjauksen ja terapian AASEL® ohjaajakoulutus 30 op.)

Yleensä eläimet madaltavat nuorten kynnystä yhteistyöhön ammattiauttajan tai ohjaajan kanssa. Eläimen seurassa vaikeistakin asioista on helpompi puhua ja uusia taitoja harjoitella, kun ahdistus pysyy pienempänä. Eläin antaa välimatkaa, mutta edellyttää aitoa läsnäoloa. (Henkilökohtainen tiedonanto. 23.11. Oy Cavesson Ltd/Mari Louhi-Lehtiö)

Kokemuksellinen tunnetaito- ja vuorovaikutusvalmennus vahvistaa ohjattujen aitojen vuorovaikutuskokemusten avulla lasten ja aikuisten tunne- ja sosiaalisia taitoja. Tavoitteena on lisätä itsetuntemusta ja itsehillintää, kykyä tunnistaa toisen tunteita ja lisätä sosiaalista tilannetajuja, vuorovaikutustaitoja sekä vastuullista päätöksentekoa. Kokemuksellinen tunnetaito- ja vuorovaikutusvalmennus on ratkaisuja ja voimavarakeskeistä ohjaustyötä, jossa ohjaaja ja asiakkaat kulkevat yhdessä kohti tavoitteita. Ohjaaja arvioi jokaisen harjoituskerran jälkeen harjoituksen sisältöä. (Kokemuksellisen tunnetaito- ja vuorovaikutusvalmennuksen EASEL® sekä eläinavusteisen ohjauksen ja terapian AASEL® ohjaajakoulutus 30 op.)

3.4 EASEL®- harjoitukset

Hevosen kanssa työskentely alkaa ohjatulla hevosen havainnoimisella ja hevoseen tutustumisella. Hevosta ei pakoteta työskentelemään nuoren kanssa, koska pakotetussa interaktiossa ei tutkittaisi vuorovaikutusta ja itseä sen kautta, vaan helposti ”eläinten koulutustaitoja”. Harjoitukset etenevät portaittain ohjattuina vuorovaikutustilanteina, joissa hevonen on yleensä vapaana. Ihminen joutuu tekemään töitä ansaitakseen eläimen luottamuksen. Jokaisen osanottajan kohdalla tavoitteet muokataan hänelle sopivaksi. EASEL® sisältää erilaisia harjoituksia, joita ovat esimerkiksi tutkanherkistys, lauman observointi, kävelyllä kutsu, harjausharjoitus, pehmolelut, tarveämpärit ja join up. Nämä harjoitukset ovat Cavesson Oy:n kehittelemiä. Esittelen harjoituksista tarkemmin kaksi: lauman observointi ja pehmolelut. Näiden harjoitusten tarkempi kuvaus on liitteenä. (LIITE 2 ja 3) (Henkilökohtainen tiedonanto. 23.11. Oy Cavesson Ltd/Mari Louhi-Lehtiö) Lähteenä harjoituksen kuvauksissa on käytetty Mari Louhi-Lehtiön antamia monisteita, joita on käytetty koulutusmateriaalina ohjaaja-koulutuksessa.

Lauman observointi eli havainnointi voidaan toteuttaa yksilötehtävänä tai enintään kuuden hengen ryhmässä. Harjoituksessa tarkkaillaan ja seurataan hevoslauman käyttäytymistä, hevosten tunnetiloja ja rooleja sekä keskinäistä kommunikointia. Harjoituksessa ollaan aitojen takana, eikä kosketa tai puututa fyysisesti hevoseen. Mahdolliset kysymykset ja keskustelu toteutetaan tilanteen mukaan. Harjoituksen tavoitteita ovat esimerkiksi rauhoittuminen, tutustuminen hevoseen eläimenä ja lauman jäsenenä sekä nonverbaalin viestinnän harjoittelu ja havainnointi. Asiakkaalle kerrotaan etukäteen, että mennään vain katsomaan hevosia ja pitää toimia rauhallisesti ja hiljaa. Ohjaaja on etukäteen suunnitellut paikan, johon mennään ja joka on sopiva harjoitukseen. Ohjaaja on harjoituksessa ikään kuin taka-alalla, ei johdattele keskustelua, mutta voi suunnata sitä tarvittaessa syvällisemmälle tasolle. (Henkilökohtainen tiedonanto. 23.11. Oy Cavesson Ltd/Mari Louhi-Lehtiö)

Pehmolelut -harjoitus voidaan myös toteuttaa yksilötehtävänä tai pienryhmässä. Harjoituksessa hevonen ja asiakas kulkevat ympäri aitausta, jonka aidoilla on erilaisia pehmolelujä. He tutkivat niitä yhdessä ja hevonen saa porkkanan, kun uskaltaa koskettaa lelua. Jos harjoituk-

nessa käytetään ”pelottavaa” lelua, sen on oltava radalla loppupäässä. Ohjaajan täytyy varmistaa turvallisuus ja hänen on tunnettava hevonen riittävän hyvin, jotta hän tietää sen tavan reagoida ihmiselle turvallisesti jännittävään tilanteeseen. Hevoselle tämän harjoituksen on oltava siis tuttu. Tavoitteena harjoituksessa on yhteistyön ja kommunikaation hiominen, oman ja toisen pelon tunnistaminen sekä oppiminen ”lukemaan” hevosta paremmin. Tärkeää on, että hevonen tekee kaiken mitä tekee vapaaehtoisesti. Tässä harjoituksessa tärkeäksi teemaksi nousee luottamus ja luottamuksen arvoisena oleminen. (Henkilökohtainen tiedonanto. 23.11. Oy Cavesson Ltd/Mari Louhi-Lehtiö)

3.5 Aikaisemmat tutkimukset

Suomessa ratsastusterapia on yhä eläinterapioista eniten tunnetuin ja tutkituin laji. Tutkimuksia kuntouttavasta hevostoiminnasta sosiaalialalla on alkanut ilmestyä enemmän 2000-luvulla ja nimenomaan viime vuosina tutkimuksia, opinnäytetöitä ja artikkeleja on ilmestynyt kasvavassa määrin. Tästä voidaan päätellä, että tulevaisuudessa kuntouttava hevostoimintaa tullaan todennäköisesti käyttämään enemmän ja saadaan sitä kautta myös lisää tutkimustietoa.

Ratsastusterapian tehosta on paljon käytännön todisteita ja saksalainen psykoterapeutti Michaela Scheidhackerin vuonna 1991 tekemä tutkimus osoitti, että ratsastusterapia lisäsi psyykepotilaiden itsearviointien positiivisuutta. Tutkimuksessa yli puolet potilaista kertoi, että heidän elämänilonsa ja jaksaminen olivat lisääntyneet. Myös potilaiden omanarvontunto, sosiaaliset kyvyt ja minäkuva vahvistuivat. (Pitkämäki 2008, 24-25.)

Pilke 2009 oli Helsingissä kohtaavan lastensuojelutyön pilottihanke. ”Hevosen parantava voima - sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä” -otsikolla kulkenut hanke keskittyi pedagogiseen lähestymistapaan lastensuojelutyössä, jossa tehtiin töitä hevosen kanssa. Projektin lähtökohtana oli tarkastella lastensuojelutyön kenttää paremmin lapsia ja nuoria kohtaavaksi. Tässä hankkeessa toimintaympäristö oli talli, jossa pyrittiin saamaan aito vuorovaikutus. Projekti vahvisti aiempaa tutkielmatulosta siitä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta sopii erinomaisesti sekä sisällöltään että tuloksiltaan lastensuojelun sosiaalityön tueksi. (Huhta 2009. Hevosen parantava voima - sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä.)

”Putosin koulusta, nousin ratsaille - ratsastuspedagoginen lähestymistapa koulupudokkaiden yksityisopetuksessa” - projektityö oli Ritva Kjälmanin tutkimus siitä, voiko koulupudokkaita saada motivoitua hevosen avulla koulunkäyntiin. Koulu, vanhemmat ja muut tahot antoivat kaikki positiivista ja rohkaisevaa palautetta projektista. (Kjälman. Putosin koulusta, nousin ratsaille -ratsastuspedagoginen lähestymistapa koulupudokkaiden yksityisopetuksessa.)

Susanna Haapiaisen opinnäytetyö keväältä 2010 ”Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintakyvyn tukena” tutki, kuinka vaikuttavaa sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ollut siihen osallistuneiden toimintakyvyn kannalta. Tutkimus toteutettiin asiakkaiden näkökulmasta katsoen. Tutkimustulosten mukaan asiakkaat olivat kokeneet toiminnan vaikuttaneen positiivisesti ja se oli ollut heille tärkeä osa arkea. (Haapiainen 2010.)

Liris Laakson maaliskuussa 2010 julkaistu opinnäytetyö ”Hevoset osana kuntoutuspalveluja - nykytila ja tulevaisuus Uudellamaalla” tutki, miten ratsastusterapiaa ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutetaan Uudellamaalla. Johtopäätöksenä Laakson tutkimuksessa todetaan, että tietämystä hevostoiminnasta tulisi lisätä, koska vastaajat eivät useinkaan tiedäneet mitä se on. Hevosavusteiset kuntoutusmuodot oli usein löydetty suositusten ja organisaatioiden edustajien kautta, joten heidän roolinsa hevostoiminnan käytölle nousi suureen rooliin. Laakson tutkimuksessa todettiin myös, että rahoittajana toimii yleisimmin Kela tai kunta. Tutkimuksen mukaan kysyntää olisi, yli puolet vastaajista kertoi olevansa kiinnostunut tulevaisuudessa käyttämään hevosavusteisia kuntoutuspalveluja. (Laakso 2010.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka on tieteellisen tutkimuksen yksi menetelmäsuuntaus. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä kokonaisvaltaisella näkökulmalla. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa asiaa. Käytännössä tämä antaa usein tilaa tutkittavien henkilöiden näkökulmille ja kokemuksille. (Jyväskylän yliopisto. Laadullinen tutkimus.) Laadullinen tutkimus sopii hyvin silloin, kun ollaan kiinnostuneita ennemmin yksityiskohdista kuin laajemmasta näkökulmasta. Ominaista on myös se, että halutaan tutkia tilanteita mahdollisimman luonnollisesti, eikä tilanteita ennalta järjestetä. (Metsämuuronen 2006, 88.)

Tutkimuksessa tarkastelen nuorten kertomuksia EASEL® -toiminnasta. Tutkimuksen aineisto koostuu kolmen nuoren haastatteluista. Olen pyrkinyt haastatteluilla saamaan nuorilta kertomuksia siitä, mitä he ovat hevosten kanssa tehneet sekä mitä ajatuksia ja tunteita se on heissä herättänyt. Olen aloittanut haastattelun kysymällä nuoren suhtautumista hevoseen yleensä ja siitä keskustelu on jatkunut eteenpäin. Keskustelu on edennyt kunkin nuoren kanssa hieman omia reittejään, koska usein kysymykseni tuli nuorten omista kertomuksista, joista halusin lisätietoa tai tarkennusta. Jokaiselta nuorelta kysyin parhaista hetkistä hevosen kanssa ja myös huonoista kokemuksista. Tutkimuksessa ei ole tarkoitus arvioida EASEL® -toiminnan tehokkuutta ja tuloksia, vaan on tarkoitus antaa nuorten kertoa omin sanoin, miten he ovat työskentelyn hevosen kanssa kokeneet ja verrata sitä esimerkiksi toiminnan tavoitteisiin. Jokaisen nuoren huoltajalta on kysytty lupa haastattelujen tekemiseen. (LIITE 1)

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkimustehtäväni oli saada kertomuksia, joissa tulee ilmi nuorten kokemukset työskentelystään hevosen kanssa. Toivoin saavani tarinoita, joissa selkeästi näkyy nuoren oma ääni, persoonallisuus ja tunteet.

Haastattelin kolmea nuorta, kahta poikaa ja yhtä tyttöä. Pyrin siihen, että nuoret pääsivät kertomaan omin sanoin kertomuksia ja tarinoita toiminnasta ja kokemuksista hevosten parissa. Haastattelukysymyksiä laadin muutaman lähinnä vain tueksi itselleni, koska pyrin mahdollisimman vapaamuotoiseen keskusteluun nuoren kanssa. Päättökysymys tässä opinnäytetyössä oli: Millaisia kokemuksia hevostoiminta on antanut nuorelle? Siihen halusin saada haastatteluissa vastauksia.

4.2 Aineisto ja aineiston keruu

Aineistohankintamenetelmänä oli ei-strukturoitu eli avoin haastattelu. Avoin haastattelu voi olla olemukseltaan lähellä keskustelua, joten pyrin vapaaseen keskusteluun haastateltavien nuorten kanssa. Annoin nuorelle aikaa kertoa juuri kuten hän haluaa ja välttää kysymysten esittämistä suoraan tai liian luettelomaisesti, koska avoimessa haastattelussa haastattelijä ei välttämättä ohjaile keskustelua. (Metsämuuronen 2001, 42-43.) Valitsin avoimen haastattelun, koska uskoin sillä saavani eniten informatiivista materiaalia ja narratiivinen tutkimustapa edellyttää nimenomaan tarinoita. Tarkoitus oli saada nuori kertomaan tarinoita, kokemuksia ja kertomuksia olostaan hevosen kanssa. Välikysymyksillä saatoinkin tarkentaa ja kohdistaa aiheita. Pyrin siihen, että saisin kertomuksia nuorten kokemuksista, eivätkä nuoret vain vastailisivat kysymyksiini.

Äänitin haastattelun nauhurilla, jotta sain tarinat kokonaisuudessaan taltioitua. Tarinoiden kirjoittaminen olisi voinut vääristää niitä, ja lisäksi se vie paljon aikaa ja häiritsee keskustelua. Uskoin saavani tällä paremman yhteyden haastateltavaan, kun pystyin olemaan paremmin läsnä. Haastattelukertomuksen litteroin nauhalta tarkasti teksteiksi, jotka muodostivat analyysin aineiston. Kuitenkaan tarina ei ole koko nuoren haastattelu, vaan poimin oleellisia asioita haastattelun joukosta.

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa on luonteenomaista, että keskustelu on suunniteltua. Laadullisen tutkimuksen yksi ehkä eniten käytetty metodi on nimenomaan haastattelu. Avoimessa haastattelussa tutkija usein vasta jälkikäteen jäsentää runsasta materiaalia. Haastattelu on myös hyvä keino silloin kun haastateltavia on vähän. Avoimella haastattelulla aineisto on myös usein syvempää kuin esimerkiksi lomakehaastattelussa. (Metsämuuronen 2006, 117.)

Haastattelin yhtä nuorta kerrallaan niin, että vain minä olin samaan aikaan nuoren kanssa huoneessa. Pyrin saamaan haastatteluja varten mahdollisimman rauhallisen tilan, jossa haastateltavan oli hyvä olla ja häiriötekijät minimoitu. Pyrin myös siihen, että ajankohta oli otollinen haastattelulle, ja haastateltavalla ei ole kiire mihinkään.

Ensimmäinen haastattelu toteutettiin pienryhmäkodissa, haastateltavana oli 13-vuotias poika Petri (haastateltavien nimet muutettu). Haastattelu suoritettiin hänen omassa huoneessaan. Siellä ei ollut häiriötekijöitä ja uskon oman huoneen lisänneen Petrin turvallisuuden tunnetta. Huomasin kuitenkin, että tilanne oli Petrille jännittävä. Hän vaikutti aluksi jännittyneeltä, niin eleillä kuin puheissa. Yritin keventää tunnelmaa kertomalla, kuinka kiitollinen olin, että hän suostui tähän haastatteluun ja kuinka iso apu siitä minulle oli. Tämä oli ensimmäinen haastattelu ja sen huomasin myös minusta. Usein aloin puhumaan jo lyhyenkin tauon jälkeen, enkä

välttämättä antanut Petrille aikaa jatkaa. Saatoin myös miettiä itsekseen seuraavan kysymyksen jo valmiiksi, vaikka olisin voinut tarkentaa tai esittää lisäkysymyksiä pojalle. Petri saattoi myös ensin vastata ”en tiedä” ja olisin voinut antaa hänelle lisää aikaa miettiä. Kuitenkin haastattelun edetessä Petri mielestäni rentoutui ja oli mukava huomata, kuinka hän naurahdelti ja hymyili kertoessaan hauskoja muistoja. Haastattelu eteni siten, että minä kysyin ja poika vastasi, enkä näin ollen päässyt tavoitteeseeni siinä, että tilanne olisi muistuttanut enemmän keskustelua kuin haastattelua.

Toinen haastattelu tehtiin 17-vuotiaan Johannan luona. Hän asuu viikot eri paikkakunnalla opiskeluiden takia, joten menin hänen kotiinsa. Tämä oli tytön oma toive. Hän asui yhdessä kahden muun tytön kanssa ja teimme haastattelun keittiössä, jossa muutaman kerran muut tytöt kävivät. Tämä saattoi hieman häiritä, mutta Johanna halusi tehdä haastattelun mieluiten siinä. Hän pystyi kuitenkin kertomaan avoimesti ajatuksiaan, joten en usko paikan häirineen keskusteluumme. Johanna oli todella avoin, eikä vaikuttanut jännittävän haastattelua. Mielestäni tyttö nautti siitä, että pääsi kertomaan muistojaan ja kokemuksiaan minulle. Hän vastaili kysymyksiini pitkinä kertomuksina ja jatkoi myös muihin mieleen tullessiin tarinoihin. Tämä johti siihen, että itsekin piti välillä miettiä mitä olinkaan kysynyt. Johanna kuvaili kertomuksissaan tarkasti tunteitaan ja se välittyi myös minulle. Minulle tuli voimakas tunne siitä, että tämä kokemus oli ollut hänelle todella tärkeä. Johanna oli rentoutunut koko haastattelun ajan, ja toivoi että olisin saanut tästä opinnäytetyöhöni aineistoa. Kun pistin lopuksi nauhurin kiinni, keskustelumme jatkui vielä hetken ja tuntui, että Johanna rentoutui vieläkin enemmän. Tuntui, että tyttö kertoi kokemuksistaan todella innostuneesti ja hänestä oli mukava jakaa niitä. Oma roolini tässä haastattelussa oli lähinnä esittää välillä jotain tarkennuksia tai lisäkysymyksiä. Johanna puhui niin paljon, että minä jäin ikään kuin taustalle, mikä oli tarkoituskin.

Kolmas haastattelu tapahtui pienryhmäkodin tiloissa 17-vuotiaan Markuksen omassa huoneessa. Tila oli oikein rauhallinen, eikä siellä ollut mitään häiriötekijöitä. Markusta tuntui jännittävän läsnäoloni todella paljon, ja hän vaikutti myös hieman stressaantuneelta. Hän ei oikein uskaltanut katsoa minua ja hiljaiset hetket tuntuivat häiritsevän häntä. Minulle tuli usein sellainen tunne, että täytyy jo kysyä jotain, ettei pojasta tunnu että odottaisin häneltä vielä tarkempaa vastausta. Kuitenkin poika otti minut iloisesti vastaan ja myös hänen kohdallaan oli mukava seurata ilon ilmeitä kasvoilla ja naurahduksia tarinoita kertoessa. Uskon myös, että hänestä oli mukava kertoa kokemuksiaan minulle, vaikka saattoikin hiukan jännittää tilannetta. Mielestäni tässä haastattelussa ei myöskään päästy keskustelun tasolle kuin toisinaan. Osasin kuitenkin jo paremmin olla tilanteessa läsnä enkä miettinyt seuraava kysymystä valmiiksi mielessäni. Olin ehkä itse rentoutuneempi kuin ensimmäisessä haastattelussa.

4.3 Kertomukset

Elämämme koostuu tarinoista. Mikään yksittäinen tarina ei ole myöskään täysin yksiselitteinen, ja sama tarina voidaan kertoa usealla eri tavalla. Elämme ja muodostamme suhteita toisiimme monien eri tarinoiden avulla. On tarinoita menneisyydestä, nykyhetkestä ja myös tulevaisuudesta. Tarinat voivat kertoa yhdestä ihmisestä tai yhteisöstä. Henkilö voi kertoa tarinan itsestään onnistujana, menestyksekkäänä ihmisenä, jolla hän luo hyvän ihmisen tarinaa. Henkilö voi myös keskittyä vain epäonnistuneisiin tilanteisiin elämässään. Sovittelemme tällä tavoin joka hetki elämämme hallitsevia asioita. Tulkitsemme tilanteita ja haemme muiden kanssa keskustellen kokemuksillemme jatkuvasti erilaisia merkityksiä. (Morgan 2008, 16-17.)

Narratiivi tarkoittaa kertomusta. Narratiivisessa tutkimusstrategiassa halutaan tietää, millaisia kertomuksia tutkimuskohteesta tulee ja mitä niistä kerrotaan. Strategian perustana on kielen ja kielenkäytön näkeminen ensisijaisena merkitysten tuottamisessa. (Jyväskylän yliopisto. Narratiivinen tutkimus.) Valitsin narratiivisen lähestymistavan, koska se on käyttökelpoinen erityisesti tutkittaessa tarinoita ja kertomuksia, tai kun aineistoissa ilmenee kertomuksia. Nuoria haastatellessani toivon saavani tarinoita siitä, miten he ovat kokeneet hevosterapian henkilökohtaisella tasolla. Narratologit, kertomuksen tutkijat erottavat kertomuksessa tarinan eli sen mitä kerrotaan, kun taas esimerkiksi diskurssianalyyssissä perehdytään siihen, miten kerrotaan (Metsämuuronen 2001, 57).

Narratiivisuuden lähestymistavan taustana on näkemys elämän ja identiteettien rakentumisesta tarinoina. Eri tieteissä lähestymistavat ovat erilaisia, mutta yhteistä on kiinnostus ihmisen ainutkertaiseen tapaan kokea, toimia ja ajatella. Ihmisen kokemuksia voidaan pitää tarinoina, joita he elävät ja kokevat kertoessaan niitä uudelleen. Oman elämän pohdinta on kerrontaa, jolla ihminen rakentaa minuuttaan. Tarinoiden kertominen on persoonallisen ja ammatillisen kasvun väline, mutta samalla tutkimusmetodi. Ihmisen kertomukset painottuvat yleensä oman minän ympärille ja ihminen voi tavoitella kertomuksilla elämäänsä eheyttä, pysyvyyttä ja mielekkyyttä. (Syrjälä 2007, 229-234.)

Narratiivisuus tutkimuksessa viittaa siihen lähestymistapaan, joka painottaa huomion kertomuksiin tiedon välittäjinä ja rakentajina. Tätä voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Tutkimuksessa voidaan käyttää usein aineistona kertomuksia, ja toisaalta tutkimus voidaan ymmärtää kertomuksen tuottamiseksi maailmasta. Suomessa narratiivisuudelle ei ole löytynyt yhtä nimitystä, vaan usein puhutaan myös tarinallisuudesta, kertomuksesta ja narratiivista. Narratiivisuuden käsite on monimuotoinen ja sitä käytetään tutkimuksessa, sekä käytännön työssä yhä enemmän. (Heikkinen 2007, 142-144.)

Narratiivisuutta käytetään myös kuvailtaessa tutkimuksen materiaalia, aineistoa. Tämä kuvaa minun tutkimustani hyvin. Tällöin narratiivisuudella viitataan yleisellä tasolla suoranaiseen, kertomusmuotoiseen kielenkäyttöön. Kokosin aineistoni haastatteluilla, joka antoi mahdollisuuden siihen, että nuoret saavat kertoa asioista omin sanoin. Narratiivinen tutkimusaineisto on kerrontaa joko suullisesti tai kirjallisesti esitettynä. (Heikkinen 2007, 147.)

Narratiivisen tutkimustavan luotettavuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista. Tässä tutkimuksessa todentuntu ei perustu yksittäisiin lauseisiin. Todentuntu tulee siitä, että lukija eläytyy tarinaan ja kokee sen todellisuutena. Tunne tulee jostain, mikä puhuttelee lukijaa sen kautta, mitä hän on elämässään kokenut. Tarinan todentunnusta vakuuttuminen on siis paljon kokonaisvaltaisempi kokemus kuin yhden väitelauseen totuudesta vakuuttuminen. (Heikkinen 2007, 152-153.)

Teija Löytönen kirjoittaa artikkelissaan, että ”Narratiivinen tai kerronnallinen tutkimusote on väljä kehikko, jonka sisään mahtuu erilaisia tutkimusmenetelmiä, aineiston hankinta ja luku-tapoja. Vaikka tutkimusote ei ole yhtenäinen eikä selvärajainen ajattelutapa, keskeisenä nimittäjänä on kuitenkin kertomuksen käsite. Tällöin on tärkeä erottaa kertomuksen metaforinen ja metodologinen käyttö tutkimuksessa. Kertomuksen metaforinen käyttö viittaa lähinnä siihen, että kaikkea mitä ihmiset sanovat nimetään tarinoiksi tai kertomuksiksi, mikä on varsin kapea käsitys kerronnallisuudesta ja sen merkityksestä. Kertomuksen metodologinen käyttö sen sijaan viittaa yksityiskohtaisempaan puheen ja kielenkäytön analyysiin. Tällöin kerronnallisuutta pidetään yhtenä keskeisenä kielellisenä resurssina niin kulttuurin, identiteettien ja kuin poliittisten projektienkin muodostumisessa. Kertomuksellinen näkökulma auttaa hahmottamaan yksittäisistä merkityksistä ja tulkinnoista jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä yksilöllisellä että yhteisöllisellä tasolla. Tietoteoreettisesti narratiivinen tutkimusote tukeutuu pitkälti sosiaalis-konstruktivistisen ja sosiaalisen konstruktioismin teorioihin.” (Löytönen. Narratiivinen tutkimusote.)

Kertomukset ovat mielenkiintoisia ja niiden tutkiminen on mielekästä ja lisää mielenkiintoa niitä tutkiessa. Narratiivisessa tutkimuksessa tutkijan kanta näkyy selvästi, mutta myös lukija voi saada omia ajatuksia ja voi tulkita asioita eri tavalla. Narratiivinen tutkimusote on mielenkiintoinen ja nuoret kertomusten antajina myös kiinnostava kohderyhmä. Haluan löytää tarinoista sen, minkä merkityksen hevonen saa. Tärkeää on, mitä nuori haluaa kertoa ja mitä sanoja hän käyttää. En analysoi sitä, millainen nuori on, enkä epäile hänen sanojaan, vaan pyrin löytämään hänen tarinastaan hevosen merkityksen juuri tälle nuorelle.

4.4 Aineiston analyysi

Usein laadullisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analyysi tapahtuvat osin samaan aikaan. Niiden välillä ei välttämättä ole selvää rajaa. Aineiston analysoinnissa yhdistyvät analyysi ja synteesi. Analyysissä saatu aineisto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi ja synteessin avulla kootaan palat uudelleen tieteellisiksi johtopäätöksissä. (Metsämuuronen 2006, 122.)

Yleensä haastatteluaineisto litteroidaan eli kirjoitetaan puhtaaksi. On mahdollista tehdä myös valikoituja litterointeja eli litteroida vain tietyt oleelliset osat aineistosta. (Metsämuuronen 2006, 242.) Tutkimuksessani aineisto koostuu nuorten tarinoista, jotka olen äänittänyt nauhurilla ja litteroinut. Olen litteroinut koko haastattelun, mutta en kuitenkaan käytä sitä kokonaisuudessaan, vaan nostan esille niitä asioita, jotka koen oleelliseksi tutkimuksen kannalta. Niitä voivat olla esimerkiksi voimakkaat tunteet, joita nuori kuvaa tai erityinen onnistumisen tai epäonnistumisen tilanne sekä ylipäätään ne asiat, joita nuori painottaa tärkeinä. Poimin aineistoista myös minua tutkijana liikuttavia asioita, jotka koen merkitykselliseksi jakaa lukijoiden kanssa.

Pyrin kokoamaan nuorten haastatteluista yhden tarinan. Tarinalla ja kertomuksella tarkoitan sitä aineistoa, jonka olen haastatteleamalla saanut. Koko haastattelu ei kuitenkaan ole kertomus, vaan osa sieltä. Kertomus on nuoren omaa pohdintaa ja kerrontaa aiheesta. Se on samalla nuoren omaa tulkintaa siitä, mitä on tapahtunut. Tutkimuksessa olisi tietenkin tärkeää, että nuoren kertomus on luotettava, mutta en kyseenalaista sitä millään tavalla. Tutkin haastatteluista ja yritän löytää sieltä nuoren kertomuksen, tärkeimpänä sen, mikä merkitys toiminnalla on ollut nuoriin.

Vaikka jokainen tarina on henkilökohtainen, olen kuitenkin kiinnostunut siitä, saanko kolme täysin erilaista tarinaa vai onko niissä yhtäläisyyksiä. Mitä sanoja nuoret käyttävät ja minkä merkityksen he antavat hevoselle ja hevosen kanssa työskentelylle? Vertailen myös tarinoita keskenään, löytyykö esimerkiksi yhtäläisyyksiä ja voitaisiinko kolmesta eri tarinasta saada jotain johtopäätöksiä. Analyysissä vaikuttaa paljon tietenkin tutkija, koska minä nostan tekstistä tietyt asiat jostakin syystä ja nostan esille asioita, jotka ovat minun mielestäni tärkeitä. Vaikka kyse on nuoren tarinoista, kuitenkin tutkija kokoaa sen ja siinä vaiheessa minun näkökulmani näkyy.

Työstin analyysia niin, että haastatteluiden litteroinnin jälkeen nostin jokaisesta haastattelusta esiin minusta tärkeitä ja kiinnostavia asioita. Tutkijana minua kiinnosti, mitä tunteita nuoret olivat kokeneet työskennellessään hevosen kanssa, minkälaisia asioita he ylipäätään olivat pitäneet tärkeinä kertoa minulle. Myös se, mikä on joskus ärsyttänyt tai missä he olivat kokeneet pettymyksiä, kiinnosti minua. Poimin tekstistä lähinnä sitä, miltä nuoresta oli tuntunut,

mikä hänestä oli tuntunut merkitykselliseltä, mikä oli vaikuttanut nuoreen suuresti ja mitkä olivat olleet nuoren tunteet sekä ajatukset työskentelyn aikana. Tärkeää oli se, miten nuori asian kertoo, joten en ole muokannut nuorten sanoista kuin korkeintaan puhekielimäisyyttä pois, jotta tekstiä olisi helpompi lukea.

Kokosin nuorten kertomukset yhdeksi tarinaksi. Seuraava luku koostuu pääosin nuorten omista kertomuksista ja sitaateista. Olen kuitenkin koonnut ne tietyn aihealueen ympärille ja sitä kautta nuorten kertomukset muodostavat yhden suuremman tarinan. Johtopäätös-luvussa laajennan näkökulmaa niin, että vertaan nuorten kertomuksia ja EASEL®-toiminnan tavoitteita. Tutkimuksen tarkoitus ei ollut arvioida sitä, täyttyivätkö tavoitteet nuorten kanssa. Tarkoituksena ei myöskään ollut arvioida, onko toiminnasta ollut mitään hyötyä ja vaikutuksia nuorille, tai arvioida EASEL®-toiminnan tarpeellisuutta ja tehokkuutta ylipäänsä.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hyvälle tutkimukselle voidaan asettaa eettiset normit. Normiston tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen sekä epärehellisyden ennaltaehkäiseminen. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus, avoimuus, eettisesti kestävä menetelmä ja asianmukainen suunnittelu, toteutus ja raportointi. (Hirvonen 2006, 31.) Tutkimusetiikkaan pitää kiinnittää erityistä huomiota silloin, kun tutkimuksen kohteena ovat turvattomat ryhmät. Turvattomiin ryhmiin kuuluvat esimerkiksi huostaan otetut lapset ja nuoret. (Vilkkä 2006, 63.)

Narratiivinen tutkimus ei ole yhtenäinen laadullisen tutkimuksen suuntaus, vaan se on laaja kirjo erilaisia lähestymistapoja ja ne voivat poiketa toisistaan paljon. Tällaiseen tutkimukseen liittyy paljon eettisiä haasteita ja eettiset kysymykset ovat saamassa yhä enemmän huomiota. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tunteet, eettisten kysymysten ratkeamattomuus ja tarve niistä keskusteluun ovat yhteisesti jaettuina ongelmia. Tällaisessa tutkimuksessa erittäin tärkeää on, että tutkittavat ovat tietoisia siitä, mistä tutkimuksessa on kyse, voiko osallistumisesta olla seurauksia, ja osallistumisen täytyy olla vapaaehtoista. Tutkijan täytyy huolehtia tutkittaviensa yksityisyyden suojasta ja olla luotettava. (Syrjälä, Estola, Uitto & Kaunisto 2006, 181-183.)

Narratiivisessa tutkimuksessa liikutaan toisten ihmisten henkilökohtaisten ja arkojen kysymysten parissa. Tutkimus herättää monenlaisia tunteita sekä tutkijassa että tutkittavissa. Saattaa olla, että eteen tulee yllättäviä tilanteita, kuten voimakkaita reaktioita, joihin pitää osata reagoida heti. Narratiivisessa tutkimuksessa liikutaan erittäin lähellä kertojan elämää. Tutkija kertoo tutkittavien tarinan uudestaan ja nostaa esiin niitä asioita, jotka hän näkee jostain syystä tärkeiksi. (Syrjälä, Estola, Uitto & Kaunisto 2006, 183-193.)

Kun työskennellään lasten ja nuorten kanssa, tutkijan täytyy olla erittäin tarkka siitä, ettei vahingoita tai aiheuta vahinkoa tutkittavilleen. Koska tutkimukseni kohdistuu lastensuojelun asiakkaisiin, eettisyys on todella tärkeää. Nuorten taustalla voi olla mitä erilaisimpia asioita, jotka voivat olla arkoja aiheita. Minun täytyi olla tarkkana, etten kysymyksilläni johdatellut nuoria kertomaan asioita, jotka eivät tutkimukseen kuulu ja jotka voivat olla nuorille liian kipeitä kertoa. Tutkimuksessani en tiennyt nuorten taustoja, eikä minun kuulunutkaan tietää. Minulla on tietenkin vaitiolovelvollisuus, jos tutkimuksessani sellaisia asioita tulee esille. Koska en myöskään tiedä, mitä hevosien kanssa työskentely on nuorelle merkinnyt, enkä sitä, onko aihe itsessään jollekin nuorelle liian herkkä. Olen kysynyt jokaisen nuoren huoltajilta luvan haastatteluun ja myös nuorelta itseltään, joten jokainen nuori on mukana vapaaehtoisesti. Olen myös haastattelun aluksi kertonut, että työ on julkinen, mutta heidän nimensä on vaihdettu eikä pienryhmäkodin nimeä mainita, joten nuoria ei voida tunnistaa tutkimuksessa.

Koska kuulin vain kolmen nuoren tarinan, en väitä, että tutkimus olisi yleispätevä ja luotettava. Tutkimus nimienomaan koskee vain näiden kolmen nuoren kertomuksia ja johtopäätökset koskevat vain näiden kolmen nuoren tarinaa. Haastattelutilanteeseen myös vaikuttaa niin moni seikka, että jo se vaikuttaa aineistooni. Se, millaisen kontaktin itse nuoriin sai, mikä oli heidän motivaatio haastattelun aikana ja mitä he halusivat kertoa, vaikuttaa paljon. Myös se, miten nuoret kokivat minut vaikuttaa paljon haastattelun sisältöön.

5 HEVOSTOIMINNAN MERKITYKSIÄ KERTOMUSTEN VALOSSA

Nuorten haastattelut olivat mielenkiintoista kuultavaa ja huomasin, kuinka jokaiselle toiminta hevosen kanssa oli ollut mielenkiintoista ja tärkeää. Olen koonnut nuorilta sitaatteja siitä, miten he kuvaavat hevosen kanssa oloa, tunteita, ajatuksia ja sitä, mitä on tapahtunut. Nuorten kertomukset on koottu tarinan muotoon. Joitakin lauseita olen muokannut niin, että olen vähentänyt niistä puhekielimäisyyttä. Jokaisen sitaatin perässä on sen nuoren nimi, joka on näin sanonut. Kertomuksista huomasin samankaltaisuuksia ja myös niitä henkilökohtaisia omia tunteita ja asioita, jotka olivat kokonaisuudessaan nuorelle merkinneet. Kaikille oli yhteistä se, että he olivat pitäneet tätä kokemusta hyvänä. Eri tunteiden näkyminen näkyi selvästi nuorten tarinoissa. Pelko, rohkeus, iloisuus, surullisuus ja jännitys tulivat selvästi esille. Kyky tunnistaa omia ja toisten tunteita on yksi harjoitusten tavoitteista.

On kolme nuorta: Petri, Markus ja Johanna. Petri on 13-vuotias, kun taas Markus ja Johanna ovat 17-vuotiaita. Nuoret olivat sijaishuollossa. Kaikille nuorille oli yhteistä se, että he olivat tehneet yhdessä hevosen kanssa EASEL®-hajoituksia omaohjaajan ohjaamana. Nuorilla oli ennakkoluuloja ja erilaisia ajatuksia siitä, mihin he oikein olivat ryhtymässä. Ensimmäinen harjoituskerta herätti ajatuksia nuorissa ja he joutuivat käsittelemään erilaisia tunteita.

Kun näki hevosen ekan kerran niin vähä pelotti. (Markus)

Ensimmäisellä kerralla se oli aika sillee jotenki vähä pelottavaa. (Petri)

Mä olin sitä mieltä että, mä en halua koskeakaan hevosiin. Huomasinkin sitte, kun mä tykkään kaikista muistakin eläimistä, niin ne on ihan kivoja kavereita. (Johanna)

Aluksi olin ihan innoissani, venas oikee et pääs tekee niit juttui mut sit kun siin piti käydä suunnilleen joka päivä siel tallil, niin se alko tuntu vähä puulta, ei oikee enää jaksanu, koulu oli siin samas ja kaikki muut hommat. (Markus)

Sit kun mä menin sille tallille, niin mä pelkäsin, ehkä just se koko, kun ne oli niin isoja. (Johanna)

Joskus myös omat ennakkoluulot saattavat saada uuden käänteen, kun pääsee itse kokeilemaan ja harrastamaan. Johanna huomasi, että hänen omat ennakkokäsitykset muuttuivat.

Vaikka oisin tykännytkin, niin en halunnu tiettyyn "heppatyttö-kastiin" kuulua ja sit mä huomasinkin et mä pidin niistä hevosista. Sit siin vaihees se oli ihan sama. (Johanna)

Vähitellen nuoret pääsivät tutustumaan hevoseen ja tekivät erilaisia harjoituksia. Hevonen oli selvästi vaikuttanut nuoriin ja kaikki huomasivat, että sehän onkin ihan mukava eläin.

Se et niin iso eläin luottaa niiku muhun, mä oon pieni ihminen! (Johanna)

Se on ihan kiva. (Petri)

Se oli niin valloittava, kun se kuitenkin oli niin iso eläin. (Johanna)

Olihan se ihan kiva tehdä yhes jotain, kun yhteistyö toimi. (Markus)

Kuitenkin monessa mukavassa asiassa on myös huonot puolensa. Aina ei voi millään jaksaa, voi olla huono päivä ja väsyttää. Kaiken lisäksi sää ei myöskään aina suosi, mutta silti on vain mentävä, joten nuoria saattoi joskus ärsyttää, eikä olisi millään kiinnostanut mennä.

Piti käydä useasti ja piti mennä vaik sato. (Markus)

Yhes vaihees jouduin hoitaa niitä aika paljon yksin, ni siitä jäi, että kun niitten kans oli niin paljon ja teki sitä mikä ei itestä ollu niin mukavaa niin tuli sellai ettei kiinnosta. (Johanna)

Tekemisessä on aina riskinsä. On sanonta, että ”se ei pelaa joka pelkää”. Mutta toisaalta, pelko on ihan hyväksi joskus, koska esimerkiksi hevosen kanssa on oltava varovainen ja kunnioitettava niinkin suurta eläintä. Tapaturmia ei onneksi sattunut kuin yhdelle nuorelle, vaikka sekkin on yksi kerta liikaa.

Siin kävi sellai äksidentti et mä olin harjannu sitä hevosta ja olin viemäs takas aitaukseen ja kävelin sillee selkä siihen päin ja jostai se pillastu ja se nous pysty ja suoraa kaviolla osu mua sit päähän ja selkärankaa. Aluks mä olin ehkä vihanen, mut sitte mä ehkä tajusin. että sillä se sano ehkä sen, että hän ei oikeesti voi olla täällä, täällä ei oo tarpeeksi mitä hän kaipaa. (Johanna)

Onneksi tästä tapaturmasta selvittiin, ja erittäin koskettavasti tämä nuori etsi syytä sille, miksi hevonen oli niin käyttäytynyt. Vaikka hevoset eivät puhu kieltämme, saatamme itse olettaa syytä hevosen käyttäytymiseen ja tulkita sitä. Tämä kokemus jäi varmasti tämän nuoren mieleen, mutta myös hyviä kokemuksia oli jäänyt nuorten mieleen. Nuoret kertoivat mielenpainuvia tarinoitaan mitä hevosen kanssa oli tapahtunut.

No se on varmasti se, että ku mä oon Samban jaloissa maannu. Mä uskalsin mennä siihen sen jalkoihin makaamaan niin hän palkitse sillä, et hän on sen luottamuksen arvoinen. Se oli pelottavaa mut ku se oli onnistunut niin se oli kokemuksena jotain sellasta et mitä ei ehkä tuu ikinä vastaa. (Johanna)

Olihan se hienoo et pysty hallitsee toistenki jalkoja kuin omia. (Markus)

Ripa oli yks aamu makaamassa tarhassa ja me ihmeteltii sitä et mitä se nyt vielä siel nukkuu ja tälle, sit mä menin sinne silittelee sitä ja se et se anto mun makaa sen vieressä. (Johanna)

Nuoret olivat todellakin kokeneet mieleenpainuvia juttuja! Monelta olisi varmasti jäänyt tuollaiset harjoitukset tekemättä. Kun on syntynyt luottamus hevosen kanssa, uskaltautuu tekemään rohkeita asioita. Nuoret olivat sitä mieltä, että kun olivat tutustuneet hevoseen, siitä saattoi löytää myös ihmismäisiä piirteitä. Suhde hevoseen saattoi syventyä.

Ne on niin vahvasti läsnä ja ne on mitä ne on. En mä voinu sille valehdella, et mulla on hyvä päivä ja sit taas se, et mun ei tarvinnu jutella sen kanssa, se side vaan niiku muodostu niist asioista et mitä me tehtii yhdessä. (Johanna)

Kyl se oli varmaa aika läheinen sillee, että niinku nautti tavallaa yhesolosta. (Markus)

Ne on niin aitoja. En mä sitä ettei ihmisetki mutta kun ne on niin eri tavalla läsnä, hevoset. Niitten ei tarvii esittää mitää, ihmisil saattaa olla eri ihmisten kans eri roolit. (Johanna)

Vaikka nuoret keskittyivät työskentelyssä hevosen kanssa tekemiseen, koko ajan läsnä oli nuoren omaohjaaja. Aikuinen ihminen oli ohjannut ja tukenut nuorta toiminnassa ja pettymysten ja onnistumisten kautta johdatti nuorta eteenpäin kohti uusiin haasteisiin. Myös suhde omaohjaajaan saattoi syventyä.

Samalla läheni varmaa meijänki välit omaohjaajan kanssa, kun yhteiset ajat yhdistää varmaa aika paljon. (Markus)

Must se oli vaan sellanen mun oma juttu, mun ja Eijan välinen juttu ja se oli mun ja sen hevosen juttu. (Johanna)

Usein pahaan mieleen auttaa puhuminen. Joskus kuitenkin se, että saa omaa aikaa ja on aivan hiljaa, selkiyttää omia ajatuksia. Hevosen läsnäolo saattoi antaa omaa rauhallista aikaa muun elämän ohella. Usein nuoruudessa elämään kuuluu erilaiset solmut, joita on joskus vaikeatakin avata.

Aina kun mulla oli paha mieli, niin mä pystyin menemään sen hevosen luo, et se tuli siihen viereen, se kuunteli ja katteli siinä ja mä tunsin et se on läsnä ja omalla tavallaan kuuntelee. (Johanna)

Sai siin niinku omaa rauhaa ja pysty miettii omii asioita sillee, ei ollu mitää meluu. (Markus)

Hevonen jaksaa varmasti kantaa niin omat kuin nuortenkin murheet. Hevonen on vaikuttava eläin ja ystävä. Nuoret kertoivat ihania kertomuksia työskentelystään nimikkohevosensa kans-

sa ja kuvailivat suhdettaan. Ihminen saattaa kiintyä hevoseen voimakkaasti, kuten myös hevonen ihmiseen. Nuoret saivat hevoselta tukea ja turvaa, ja varmasti tämä suhde toimii myös toisinpäin.

Mikään eläin ei oo ehkä tehny niin suurta vaikutusta kun Ripa. (Johanna)

Pitää tutustuu hyvin ennen ku antaa tulla lähelle ja tälle. Et niinku onhan se mukava sen jälkeen ku on tutustunu, kun onhan ne erilaisii. (Markus)

Muut on sanonu, et ne ei oo nähny niinku sellasta suhdetta. (Johanna)

No sillee ihan hyvät välit sen hevosen kanssa, tunnen sen paremmin. (Petri)

Mikään ei pääse sen tielle mikä meil on joskus ollu. (Johanna)

Niinku kiintyy siihen kun on saman eläimen kaa koko aika, et ne toiset hevoset alkaa näyttää vähä huonommilta tai jotai. (Markus)

Nuoret olivat työskennelleet hevosen kanssa jo jonkun aikaa. Monta kokemusta rikkaampana nuoret valmistuivat viimeiseen harjoitukseen, joka oli hevosen kanssa kuljettava rata. Hevoset olivat täysin vapaita aidatussa tilassa, mutta nuoria ja hevosia ei yhdistänyt muuta kuin tunne, käytössä ei ollut narua.

Sit me päätettiin et ei me mennäkkää sitä rataa, vaan me juostaa ja leikitää siellä ja et ku se oli meijän juttu ja se onnistu, kun kattoo niit kuvii. Mä en itekää tajuu, meil on ihan samat asennotki ku me juostaa, sil on kavio pystyssä ja mul on jalka samallailla ja se oli kyl tosi hauska nähä ne sen jälkeen. (Johanna)

Siihen varmaa tarvii aika paljon luottamusta et hevonen tulee perässä. (Markus)

Paljon luottamusta, sanoi yksi nuori. Nuoresta tämä tuntui todella upealta asialta. Elämässä tarvitaan onnistumisen kokemuksia ja myös tämä työskentely hevosen kanssa oli niitä nuorille antanut. Elämä on myös yhtä oppimista, ja saattoi olla että nuoret myös saivat tästä elämäkokemusta, viisautta ja oppia.

Tulee hyvälle mielelle kun onnistu jossain. (Johanna)

Mul on aina ollu tosi huono pettymysten sietokyky ja sit just tosta mä niinku opin sietämään niitä paljon paremmin. (Markus)

No kärsivällisyyttä opetti kaikist eniten. (Markus)

Nuoret olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että kokemus oli hyvä ja suosittelisivat sitä muillekin. Näiden kolmen nuoren elämä tietenkin jatkui myös tämän kokemuksen jälkeen. He syövät, nukkuvat, harrastavat, iloitsevat ja surevat kuten me kaikki muutkin. Näitä kolmea nuorta yhdistää kuitenkin nämä hienot kokemukset, joita kukaan ei vie heiltä pois.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuten aikaisemmissa luvuissa tuli ilmi, EASEL®- toiminnan tavoitteena on, että työskentely hevosien kanssa voi opettaa ihmisen kohtaamaan omat tunteensa ja kehittämään omia vuorovaikutustaitoja. Harjoitusten tarkoituksena on oppia tunnistamaan ja säätelemään omia reaktioitaan. Jokaiselle nuorelle asetetaan myös henkilökohtaiset tavoitteet, joita ohjaaja arvioi jokaisen harjoituskerran jälkeen. Tavoitteena on myös lisätä itsetuntemusta ja itsehillintää, kykyä tunnistaa toisen tunteita ja lisätä sosiaalista tilannetajua, vuorovaikutustaitoja sekä vastuullista päätöksentekoa. Täytyy kuitenkin muistaa, että kyseessä on vain kolmen nuoren omat kokemukset ja ajatukset, joten mitään kattavaa johtopäätöstä EASEL®- toiminnasta ei voida saada.

Nuorten tarinoista ei voi luotettavasti arvioida, kuinka tavoitteet ovat täyttyneet, koska tutkimuksen tarkoitus ei ollutkaan arvioida tavoitteiden täyttymistä. Nuorten kertomuksista pystyy kuitenkin löytämään yhtäläisyyksiä toiminnan tavoitteiden kanssa. Tutkimusta ei voida pitää kattavana toiminnan kuvauksena, mutta sitä voidaan pitää luotettavana tutkimuksena näitä kolmea nuorta ajatellen. Koska tutkimuksessani haastattelin vain kolmea nuorta, ei ole olennaista miettiä esimerkiksi sitä, puhuivatko nuoret täysin totta tai olisivatko ohjaajat eri mieltä tapahtuneesta. Olennaista on se, että olen antanut nuoren äänen kuulua mahdollisimman muuttumattomana tutkimuksessani.

Nuoret olivat sitä mieltä, että hevosien kanssa työskentely pelotti aluksi, mutta he kuitenkin voittivat pelkonsa, jo tämä täyttää tavoitteet oikein hyvin. Nuoret tekivät myös rohkeita harjoituksia hevosien kanssa, joten he varmasti joutuivat kamppailemaan tunteidensa kanssa useaan kertaan. Yksi nuorista totesi, että EASEL® opetti eniten kärsivällisyyttä, ja yksi toiminnan tavoitteista olikin itsehillinnän lisääminen. Toinen nuori kertoi myös, että pettymysten sietokyky lisääntyi, joka oli myös tavoitteena. Eräs nuori kertoi, kuinka hän meni hevosien luo, jos oli paha mieli jostain, eli hevonen on varmasti ollut tälle nuorelle tärkeä. Jokainen nuori oli myös sitä mieltä, että EASEL® toiminta oli positiivinen kokemus ja suosittelisivat sitä muillekin.

Nuorten sanoista huomaa, että tavoitteet ovat täyttyneet ainakin osittain. Jokaiselle nuorelle on asetettu tavoitteet henkilökohtaisesti, joista vain ohjaaja pystyy tietämään, täyttivätkö nämä tavoitteet. Jokainen nuori on erilainen, joten saattaa olla, että henkilökohtaiset tavoitteet ovat tärkeämpiä kuin yleiset toiminnan tavoitteet.

Ylipäätään tällaista tutkimusta ei voida arvioida vain tavoitteiden täyttymisen perusteella. Tutkija ei pysty ikinä tietämään, mitä toiminta ja hevonen ovat tälle nuorelle loppujen lopuk-

si merkinneet, antaneet ja opettaneet. Myöskään se, mitä lukija pystyy lukemaan, ei välitä sitä tunnetta ja sanatonta tietoa, mitä esimerkiksi tutkija on saanut haastattellessaan näitä nuoria. Toisaalta taas tutkija ei tiedä, mitä ohjaaja on nähnyt ohjatussa toimintaa ja nuorta, ja edelleen ohjaaja ei välttämättä näe sitä, mitä nuori tuntee ja ajattelee. Uskon, että tämä kokemus on saattanut jollekin nuorelle merkitä enemmän kuin toiselle. Joka tapauksessa se on varmasti muistoissa loppuelämän.

Tutkimusta tehdessäni keskustelin myös koulutettujen ohjaajien kanssa heidän havainnoistaan ja ajatuksistaan. Heidän kokemuksiaan oli hieno kuulla, koska heillä näkökulma on tietenkin erilainen kuin nuorilla. Ohjaaja myös itse kuvaili, kuinka usko tähän toimintatapaan vahvistui, kun näki miten se lapsiin ja nuoriin vaikutti. En väitä, että tämä hevosen avulla tapahtuva tunnekasvatus olisi jokaiselle nuorelle se apu, mitä hän tarvitsee, mutta varmasti monessa tilanteessa kokeilemisen arvoinen keino. Ohjaajalta vaaditaan tässä työssä myös todella paljon, esimerkiksi tilannetajua ja herkkyyttä, koska myös ohjaajan täytyy keskittää kaikki voimavaransa työskentelyyn. Koulutetun ohjaajan täytyy arvioida, voisiko toiminnasta olla apua asiakkaalle ja myös se, minkä hevosen kanssa toimintaa tehdään. Ohjaajan rooli on muutenkin todella suuri, koska huonon ohjaajan takia koko toiminta voi epäonnistua.

Tutkimusta tehdessä heräsi tietenkin lisäkysymyksiä. Olisi mielenkiintoista päästä seuraamaan tällaista työskentelyä sivusta tai päästä lukemaan tutkimusta, jossa olisi seurattu edes yhden henkilön työskentelyprosessia. Harjoitukset kuulostivat mielenkiintoisilta ja myös haastavilta, ja niihin olisi mukava joskus myöhemmin tutustua tarkemmin. Koska tarkoitus ei ollut tehdä tutkimusta siitä, mitä harjoituksissa tarkemmin tapahtui, niistä olisi mielellään kuullut lisää. Tällainen toiminta on myös aika uutta lastensuojelussa, joten pohdittavaksi jäi, miten toimintaa saataisiin paremmin ihmisten tietoisuuteen. Silloin siitä tehtäisiin uusia kattavampia tutkimuksia ja sitä kautta saataisiin tutkimustietoa siitä, miten vaikuttavaa ja hyvää hevosen avulla tehtävä tunnekasvatus voi olla. Jään odottamaan jatkotutkimuksia ja aion omalta osaltani varmasti kertoa kokemuksistani eteenpäin.

Omat kokemukseni koko tutkimusprosessista ovat todella myönteiset. Tutkimusta on ollut mielenkiintoista tehdä ja olen oppinut paljon. Toivoisin, että pääsisin joskus itse toteuttamaan tällaista toimintaa. Olen oppinut ylipäänsä tutkimuksen tekemisestä, kirjoittamisesta ja raportoinnista. Nämä taidot ovat tärkeitä, jos aion jatkaa työtä huostaan otettujen nuorten kanssa, jossa myös oikeanlainen asioiden kirjaaminen on tärkeä osa työtä.

Pystyn myös itse samastumaan nuoriin, koska omasta kokemuksesta tiedän, mikä vaikutus hevosella saattaa parhaimmillaan olla. On vaikea sanoa kuvailla sitä, mitä aistin nuorista, kun he kertoivat kokemuksiaan minulle. Useasti omat silmät kostuivat nuoren kertoessa tarinoitaan. Joka tapauksessa minulle jäi sellainen tunne, että toiminta oli ollut nuorille tärkeää.

Ylipäänsä tutkimuksen tekemisestä sain hyvää kokemusta, joten tulevaisuudessa pystyn välttämään virheitä, joita nyt olen tehnyt. Omalta osaltani uskoin hevosien avulla tapahtuvaan tunnekasvatukseen ja tämän tutkimuksen jälkeen olen vakuuttunut siitä, että siitä voi olla korvaamaton apu joillekin lapsille ja nuorille.

LÄHTEET

Bayley, L. 2005. Mitä hevoseni ajattelee. Suom. Linjama, J. Helsinki: Tammi.

Cavesson. Kokemuksellisen tunnetaitovalmennuksen ohjaajakoulutus EASEL® sekä eläinavusteisen ohjauksen ja terapian AASEL® ohjaajakoulutus 30 op. Viitattu 18.10.2010.
<http://www.cavesson.com/koulutukset/easel>

Haapiainen, S. 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintakyvyn tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Itä. Pieksämäki. Opinnäytetyö.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7912/Haapiainen_Susanna.pdf?sequence=1

Heikkinen, H. 2007. Narratiivinen tutkimus -todellisuus kertomuksena. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy. 142-158.

Hirvonen, A. 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy. 31-49.

Huhta, A. 2009. Hevosen parantava voima - sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä. Viitattu 19.7.2010.
http://kotisivukone.fi/files/hevostoiminta.kotisivukone.com/pilke_2009_spht1.pdf

Jyväskylän yliopisto. Kurssi- ja oppimateriaalipilone Koppa. Laadullinen tutkimus. Viitattu 4.6.2010.
<https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopisto. Kurssi- ja oppimateriaalipilone Koppa. Narratiivinen tutkimus. Viitattu 4.6.2010.
<https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/narratiivinen-tutkimus>

Kjaldman, R. Putosin koulusta, nousin ratsaille -ratsastuspedagoginen lähestymistapa koulupudokkaiden yksityisopetuksessa. Viitattu 19.7.2010.
http://kotisivukone.fi/files/hevostoiminta.kotisivukone.com/kjldman_projektity.pdf

Kuoppa, E. & Manner, R. 2009. Yhdessä hevosen kanssa -hevosen vaikutus terapeuttiseen yhteistoimintaan. Viitattu 25.12.2010.
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2864/vyhdedssa.pdf?sequence=1>

Laakso, I. 2010. Hevoset osana kuntoutuspalveluja -nykytila ja tulevaisuus Uudellamaalla. Hämeen ammattikorkeakoulu. Mustiala. Opinnäytetyö.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7977/laakso_iiris.pdf?sequence=1

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä II. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Morgan, A. 2008. Johdatus narratiiviseen terapiaan. Suomentaja Malinen, T. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pitkänen, A-K. 2008. Hevosvoimia: hyvää oloa hevosharrastuksesta. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Suomen Hippos Ry. Nuorisotoiminta. Viitattu 2.6.2010.
<http://www.hippos.fi/hippos/nuorisotoiminta/nuorisotoiminta.php>

Suomen Hippos Ry. Raviurheilu. Viitattu 2.6.2010.
<http://www.hippos.fi/hippos/raviurheilu/index.php>

Suomen Hippos Ry. Suomen Hippos. Viitattu 2.6.2010.
http://www.hippos.fi/hippos/suomen_hippos/index.php

Suomen ratsastusterapeutit ry. Ratsastusterapia. Viitattu 3.1.2011.
<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>

Syrjälä, L., Estola, E., Uitto, M. & Kaunisto, S-L. 2006. Kertomuksen tutkijan eettisiä haasteita. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy. 181-202.

Syrjälä, L. 2007. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I: metodin valinta ja aineistokeruu: vinkkejä aloittelvalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell Oy. 229-240.

Teija Löytönen. Narratiivinen tutkimusote. Viitattu 3.6.2010.
<http://www.xip.fi/tutkija/0402.htm>

Viialainen, R. 2004. Eläinavusteinen terapia ottaa ensi askeleitaan Suomessa. Dialogi, 6, 33. Viitattu 25.12.2010. <http://dialogi.stakes.fi/NR/rdonlyres/0A583040-9AA4-4CF6-817E-89DFEE6005CD/0/dialogi20046.pdf>

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1: Lupakysely huoltajille

Hei Huoltajat!

Olen kolmannen vuoden sosionomi-opiskelija Laurea ammattikorkeakoulusta Hyvinkäältä. Olen tekemässä opinnäytetyötä nuorten kokemuksista hevosen käytöstä pienryhmäkodeissa. Opinnäytetyöni tilaaja on Suomen Hippos ry, joka on suomalaisen raviurheilun ja hevoskasvatuksen keskusjärjestö. Teen yhteistyötä Hepovirran pienryhmäkodin kanssa. (nimi muutettu julkaisuun)

Tutkimuksessani haluan saada selville nuorten mielipiteitä ja kokemuksia hevosterapiasta ja sitä kautta tutkia hevosen vaikuttavuutta ja ominaisuuksia sosiaalialan työssä.

Opinnäytetyöni on määrä valmistua ensi joulukuksi ja se on julkinen työ. Kuitenkaan nuoria ei voi millään tavalla tunnistaa työssäni ja oikeita nimiä ei käytetä. Toivoisin, että saisin luvan teiltä haastatella lastanne. Ota minuun rohkeasti yhteyttä, jos haluat lisätietoa asiasta.

Ystävällisin terveisin

Sara Perttunen

sara.perttunen@laurea.fi 044-3721666

Ohjaava opettaja:

Kari Eklund

kari.eklund@laurea.fi 09-886 87916

Huoltajana kantani on, että lastani _____

(nimi)

_____ saa haastatella opinnäytetyöhön

_____ ei saa haastatella opinnäytetyöhön

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Liite 2: Lauman observointi

Yksilötehtävä/ Ryhmä -ryhmän sopiva koko 1-6

Tavoitteet:

- integroituminen
- rauhoittuminen
- tutustuminen hevoseen eläimenä ja lauman jäsenenä
- nonverbaalin viestinnän havainnointi ja harjoittelu
- luokittelu

Kuvaus: Harjoituksessa tarkkaillaan ja seurataan lauman käyttäytymistä, hevosten tunnetiloja ja rooleja sekä keskinäistä kommunikointia. Ollaan aitojen takana, ei kosketa tai puututa fyysisesti hevoseen. Kysymysten asettelu tilanteen mukaan.

Mitä kerron asiakkaalle?: Mennään vain katsomaan hevosia; ei paljon tietoa etukäteen, pitää olla rauhallinen ja hiljaa, rauha kaikille vain olla ja ei kosketa.

Etukäteisvalmistelut: Sopiva, rauhallinen lauma ja paikka. Skannaus/nollaus.

Ohjauksen erityispiirteet: Ei johdatella, tai ainakin tehdään tietoisesti ja tarkoitushakuisesti (metaforien käyttö). Työskentelyrauhan takaaminen. Ohjaajana taustalla, yksilöllinen tuki huomaamattomasti.

Prosessoinnin vaiheet:

- sosiaalinen käyttäytyminen
- tunteet: omat, toisten, hevosten
- syy-seuraus -suhteet
- hevoset metaforana; mahdollisuus prosessoida mitä vain nousee

Mahdolliset piilo opetussuunnitelmat: Oikea porukka oikeanlaiseen laumaan (ei SERI-lapsia siittolaan). Lauman tapahtuvat saattavat laukaista mitä tahansa, piilo-opetussuunnitelma kunnes puretaan itsetunto, häpeä omasta tietämättömyydestä.

Ongelmanratkaisu:

- tilanteen katkaisu
- stressilelut ja sijaistoiminnat; naputtelu, suurieläinen kosketus, halaus, keinutus
- luokittelutehtävät
- ohjaaja auttaa säilyttämään kasvot ja suojaamaan intimiteettiä

Variaatiot:

- Skannaus mukaan
- Huomio eri asioihin (kuka olisin laumasta, mitä tunteita kukakin herättää, tuoksut, äänet, värit)
- Myöhemmässä vaiheessa laitumelle istumaan
- Empatia harjoituksia mukaan
- Eri aikoina: ruokinta-aika, talvi, kesä, sade, helle
- Oma perhe
- Oma itse, jos olisin hevonen miten katsoisin maailmaa
- Muut ryhmäläiset: miten toisen tunteet näkyvät, myös pareittain, toinen katsoo hevosia, toinen arvioi.

Liite 3: Pehmolelut

Yksilötehtävä/Ryhmä -ryhmän sopiva koko 1(-6)

Tavoitteet:

Yhteistyön ja kommunikaation hiominen

Oman ja toisen pelon tunnistaminen yleensä ja toisistaan

Omat ja toisen rajat

Asiakas oppii tekemään toiveensa selväksi ja kuulemaan hevosen toiveita paremmin

Kuvaus: Hevonen ja asiakas kulkevat ympäri aitausta, jonka aidoilla on erilaisia pehmoleluja.

Tutkivat niitä yhdessä, ja hevonen saa porkkanan kun uskaltaa koskettaa lelua.

Etukäteisvalmistelut:

Turvallisuus sopimus

Pehmolelut sopiviin paikkoihin, radan valmistaminen

Porkkanoita

Hevoselle oltava tuttu harjoitus

Ohjauksen erityspiirteet:

Hevonen tekee kaiken mitä tekee vapaaehtoisesti

Mahdollisen pelottavan lelun oltava radalla loppupäässä

Turvallisuus varmistettava ja tunnettava hevonen riittävän hyvin, jotta tietää sen tavan reagoida ihmiselle turvallisesti jännittävään tilanteeseen

Prosessoinnin kohteet:

Omat ja toisen tunnetilat

Ystävyys

Luottamus ja luottamuksen arvoisena oleminen

Mahdolliset piilo-opetussuunnitelmat:

Kiristys

Lahjonta

Uhkailu

Häpeä

Ongelmanratkaisu:

Paluu aiempiin harjoitteisiin

Sanottaminen ja keskustelu

Variaatiot:

Pelkoaspekti; Noita-akka tai muu pelottava ääntä pitävä lelu aidalla. Juuri kun hevonen on koskettamassa keskeytä ja kysy asiakkaalta miltä tuntuu. Jännitys todennäköisesti hevosen tunne, koska se jo tietää että ko. lelu päästää äänen. Harjoitus jatkuu, keskeytä uudelleen. Pyydä asiakasta koskemaan lelua ja kysy miltä tuntuu. Jännitys tällä kertaa todennäköisesti asiakkaan oma tunne.

Metsäkävelyt; Hevonen reagoi erilaisiin tilanteisiin eri tavalla kuin turvallisessa tallipihassa.